

Xalqaro Nordik Universiteti Iqtisodiyot va pedagogika fakulteti

Pedagogika kafedrası

1-BTS-22 guruh talabasi

Valiyeva Fotimaxon Vohidjon qizining

Fanlararo integratsiya fanidan yozgan

ESSEsi

Mavzu: 1-sinf Matematika fanidan 1 soatlik

integratsiyalashgan dars ishlanmasi

1-sinf matematika fanidan 1 soatlik integratsiyalashgan dars ishlanmasi.

Bugungi kunda ta'lim tizimi dunyo bo'ylab jadal rivojlanayotgan bir vaqtda. Har bir mamlakat o'zining o'quvchilarini zamonaviy dunyo talablariga mos tarzda tayyorlashga harakat qilmoqda. Shu jarayonda integratsiyalashgan ta'lim yondashuvlari tobora dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Integratsiyalashgan ta'lim bu – turli fanlarni birlashtirib o'qitish orqali o'quvchilarga bilimlarni yaxlit holda o'rgatish va ularni kundalik hayotda qo'llash ko'nikmalarini shakllantirishni o'z ichiga oladi.

Bir soatlik integratsiyalashgan darsni rejalashtirish va amalga oshirish 1-sinf o'quvchilari uchun juda katta ahamiyatga ega. Ushbu yoshdagi bolalar hali bilim olishning asosiy usullari bilan to'liq tanish bo'lishmaydi, shu sababli ular uchun darsni qiziqarli va oson qabul qilinadigan tarzda tashkil etish juda muhim. Matematikani boshqa fanlar masalan: ona tili, tasviriy san'at yoki tabiatshunoslik bilan integratsiya qilish bolalarga nafaqat matematik tushunchalarni o'rgatadi, balki ularning fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda ham juda katta yordam beradi.

Integratsiyalashgan darsning ahamiyati: 1-sinf o'quvchilari uchun integratsiyalashgan darslar o'quv jarayonini yanada jonli va interaktiv qiladi. Integratsiya orqali o'quvchilar bir vaqtning o'zida bir necha fan doirasida bilimga ega bo'lishadi. Masalan, matematik shakllarni o'rganayotganda, bolalar ranglarni tasviriy san'at bilan bog'laydi, shakllarning tabiatdagi namunalari esa tabiatshunoslik bilan bog'lanadi. Bunday yondashuv ularda "Bu bilim nima uchun kerak?" degan savolga tabiiy ravishda javob beradi.

Integratsiya, ayniqsa, yosh o'quvchilarning qiziqishini oshirishda va ularning mantiqiy hamda ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda juda samarali. 1-sinfidagi bolalar bir xil fan bo'yicha davomiy darslarni eshitishga hali tayyor emas. Shu sababli dars jarayonida turli mavzularni birlashtirish va ular o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatish bolalarning diqqatini saqlab turishga yordam beradi.

Integratsiyalashgan ta'limning yana bir muhim jihati shundaki, u bolalarda umumiy dunyoqarashni rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, dars davomida matematikani tabiatni o'rganish bilan bog'lab o'rgatish bolalarning atrof-muhitga

bo'lgan qiziqishini oshiradi. Shu tariqa, ular nafaqat sonlarni sanashni yoki shakllarni tanishni o'rganishadi, balki bu tushunchalarning real hayotdagi qo'llanilishini ham anglaydilar.

Matematikani integratsiyalashga misollar: Matematika – mantiq va hisob-kitob fanidir, ammo uni boshqa fanlar bilan integratsiya qilish orqali bu fan yanada boyitiladi va qiziqarli bo'ladi. Quyida matematikani boshqa fanlar bilan bog'lab o'rganish bo'yicha ba'zi misollar keltiriladi:

Ona tili bilan integratsiya: Matematika darsida sonlarni o'rganayotganda, bolalardan ushbu sonlarni so'z bilan yozib berishlarini so'rash mumkin. Masalan, "3" raqamini "uch" deb yozish yoki "5" raqamini "besh" deb yozish. Bu orqali bolalar matematik tushunchalarni ona tili bilan bog'laydi va yozuv ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Tasviriy San'at Bilan Integratsiya: Geometrik shakllarni o'rganishda tasviriy san'atdan foydalanish juda samarali. Masalan, bolalar uchburchak, to'rtburchak yoki doira shaklini chizishadi va uni turli ranglarda bo'yashadi. Bu mashg'ulot bolalarning shakl va ranglarni ajratish qobiliyatini rivojlantiradi. Shuningdek, ular ijodiy fikrlashni o'rganadi.

Tabiatshunoslik bilan integratsiya: Tabiatshunoslik bilan bog'liq misollardan foydalanish orqali matematikani o'rgatish mumkin. Masalan, daraxtlarda qancha qush borligini sanash, daladagi gullarni sanash yoki ularning turli ranglarini hisoblash orqali matematik tushunchalarni mustahkamlash mumkin.

Jismoniy tarbiya bilan integratsiya: Matematika va jismoniy tarbiya o'rtasida ham samarali integratsiya qilish mumkin. Masalan, bolalarga 5 marta sakrash yoki 10 marta qo'lni yuqoriga ko'tarishni buyurish orqali sonlarni amalda qo'llashni o'rgatish mumkin. Bu nafaqat bolalarni matematikaga jalb qiladi, balki ularni jismoniy faoliyat bilan ham band qiladi.

Darsni rejalashtirish: Integratsiyalashgan darsni samarali tashkil etish uchun o'qituvchi avvalo darsning maqsadini aniq belgilab olishi kerak. 1-sinf o'quvchilari uchun dars quyidagi bosqichlarda rejalashtirilishi mumkin:

Kirish: Dars mavzusini tanishtirish va o‘quvchilarda qiziqish uyg‘otish. Bu bosqichda savollar yoki qiziqarli hodisalar orqali bolalarning e‘tiborini jalb qilish kerak.

Asosiy qism: Bu bosqichda o‘quvchilarga yangi bilimlar beriladi. Masalan, geometrik shakllarni o‘rgatish darsida ularga shakllarning nomi va ko‘rinishini tushuntirish mumkin. Shundan so‘ng shakllarni hayotdagi narsalar bilan bog‘lash, masalan, doira – g‘ildirak, uchburchak – tog‘ cho‘qqisi ekanini ko‘rsatish lozim.

Amaliy mashg‘ulot: Bolalarga o‘zlari amalda mashq qilishlari uchun vazifalar beriladi. Masalan, ular shakllarni chizishadi yoki sonlarni hisoblashadi.

Xulosa: Dars yakunida o‘quvchilar bilan birga mavzuni qisqacha takrorlash va ularga berilgan bilimlarni mustahkamlash kerak.

Yaratilish muhiti: Integratsiyalashgan darsning samaradorligi uchun o‘qituvchi sinfda qulay va ijodiy muhit yaratishi kerak. Bu quyidagi usullar orqali amalga oshiriladi:

Rang-barang materiallar: Bolalar ko‘ziga qiziqarli bo‘lgan ko‘rgazmali qurollar darsda qo‘llanilishi kerak. Masalan, rangli shakllar, rasmlar, kartochkalar va boshqalar.

O‘yin elementlari: O‘yin usullari orqali bolalarni darsga jalb qilish. Masalan, “Kim tezroq shaklni topsa?” yoki “Kim sonlarni tezroq sanaydi?” kabi o‘yinlar o‘tkazish.

Faoliyatni almashtirish: Bolalar tez zerikmasligi uchun faoliyatni o‘zgartirib turish. Masalan, birinchi mashg‘ulotda rasmlar bilan ishlash, keyin esa jismoniy mashqlar qilish.

Integratsiyalashgan ta’limning natijalari: Integratsiyalashgan darslar 1-sinf o‘quvchilarining qiziqishini oshirish va bilimlarni yaxlit tarzda qabul qilishiga yordam beradi. Ular nafaqat matematikani, balki boshqa fanlar bilan bog‘liq bo‘lgan bilimlarni ham yaxshiroq o‘zlashtiradilar. Bu yondashuv orqali bolalarda quyidagi ko‘nikmalar rivojlanadi:

Analitik fikrlash: Turli fanlar o‘rtasidagi bog‘liqlikni tushunish orqali bolalar analitik fikrlash qobiliyatini shakllantiradi.

Ijodkorlik: Dars jarayonida tasviriy san'at va ijodiy mashg'ulotlarga e'tibor qaratilishi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Amaliy bilimlar: O'quvchilar real hayotdagi muammolarni hal qilishda foydalanishi mumkin bo'lgan bilimlarni o'zlashtiradilar.

Jamoaviy ish: Guruh bo'lib ishlash orqali bolalar jamoaviy hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Taklif va tavsiyalar: Integratsiyalashgan ta'lim yondashuvlari o'quvchilarga nafaqat fanlarni o'rganishga, balki turli sohalardagi bilimlarni birlashtirishga imkoniyat yaratadi. 1-sinfda matematika fanini boshqa fanlar bilan integratsiyalashgan tarzda o'qitish nafaqat bolalarning qiziqishini oshiradi, balki ularning mantiqiy va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini ham rivojlantiradi. Shu bois, integratsiyalashgan darslarni yanada samarali tashkil etish uchun quyidagi takliflar va tavsiyalarni kiritish mumkin:

Integratsiyalashgan darslarning davomiyligini optimallashtirish: Darslar uzunligini bolalarning diqqatini saqlash imkoniyatlarini hisobga olgan holda tartibga solish lozim. 1-sinf o'quvchilari uchun har bir darsni 35-40 daqiqadan oshirmaslik tavsiya etiladi. Darsning har bir bosqichida faoliyatlarni o'zgartirish, qisqa vaqtda o'zgacha mashqlarni taklif qilish orqali bolalarning diqqatini saqlash mumkin.

Ko'rgazmali materiallardan foydalanish: Darsda ko'rgazmali materiallarning ko'proq ishlatilishi bolalar uchun yanada qiziqarli bo'ladi. Rangli shakllar, tasviriy san'atda ishlangan rasmlar, kartochkalar, va boshqa interaktiv materiallar bolalarning o'zlashtirish jarayonini osonlashtiradi. Bu nafaqat matematika, balki boshqa fanlar bilan bog'liq bo'lgan tushunchalarni ham bolalar tomonidan yaxshiroq qabul qilinishiga yordam beradi.

O'yin elementlarini kiritish: Bolalarning darsda qiziqishini oshirish uchun o'yinlar va faoliyatlarni qo'llash zarur. Masalan, matematik shakllarni tanlash, sonlarni sanash yoki ranglarni ajratish bo'yicha o'yinlar tashkil etish mumkin. Shuningdek, guruh bo'lib ishlash orqali o'quvchilar bir-birlaridan o'rganishi, fikr almashishi va o'z bilimlarini mustahkamlashi mumkin.

Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish: O'quvchilarga amaliy mashg'ulotlar berish orqali, o'rgangan nazariy bilimlarini amalda qo'llashni o'rgatish zarur. Masalan, geometrik shakllarni tabiatdagi obyektlar bilan bog'lash yoki matematik amallarni turli real vaziyatlarda ishlatish orqali o'quvchilar bilimlarning kundalik hayotga qanday tatbiq etilishini tushunishlari mumkin. Bu, o'z navbatida, ularning analitik fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi.

Turli fanlar o'rtasida mustahkam bog'lanishni ta'minlash: Matematika, tasviriy san'at, ona tili va tabiatshunoslik kabi fanlar orasida mustahkam bog'lanishlarni yaratish o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytiradi. O'quvchilarga matematik shakllarni o'rganish paytida ular shu shakllarning tabiatda qanday shakllanishi yoki tasviriy san'atda qanday ifodalanishi haqida so'ralsa, bu ularga har bir fanning ahamiyatini ko'rsatadi.

O'qituvchi tomonidan individual yondoshuvni kuchaytirish: Har bir o'quvchining individual ehtiyojlarini hisobga olib, ularning o'zlashtirish darajasini nazorat qilish va qo'shimcha yordam berish kerak. Integratsiyalashgan darslar orqali o'quvchilarning qiziqishi va ehtiyojlariga moslashish, ularga darsda faollik ko'rsatish imkonini beradi. Bu esa o'quvchilarning mustaqil fikrlash va o'z bilimlarini o'rganish qobiliyatlarini oshiradi.

Uyga vazifalarni qiziqarli va ijodiy qilish: Darsning o'quvchilar uchun yanada qiziqarli va samarali bo'lishi uchun uyga vazifalarni ijodiy shaklda berish kerak. Masalan, o'quvchilardan o'zlari yashaydigan atrof-muhitdagi shakllarni topishni yoki o'rganilgan sonlarni kundalik hayotda qo'llash bo'yicha topshiriqlar berish mumkin. Bu bolalarga o'rgangan bilimlarini amaliyotda sinab ko'rishga imkon yaratadi.

O'qituvchi va ota-onalar o'rtasida o'zaro aloqani mustahkamlash: O'quvchilarning darsdagi o'zlashtirish darajasini yaxshilash uchun o'qituvchi va ota-onalar o'rtasida yaqin aloqada bo'lish muhimdir. Ota-onalar bilan muntazam uchrashuvlar o'tkazib, o'quvchilarning muvaffaqiyatlari va qiyinchiliklari haqida fikr almashish, ular uchun qo'shimcha yordam berish va o'quvchilarga darsda yanada samarali ishtirok etishlariga yordam beradi.

Darsning tarbiyaviy ta'hlili:

1. **Jamoaviy ish va hamkorlik:** Darsda o'quvchilarga shakllarni bo'yash, topish va sanash kabi vazifalar berilishi, ular o'rtasida jamoaviy ish va hamkorlikni rag'batlantiradi. Darsda o'quvchilar bir-biriga yordam berishadi, birgalikda javoblar izlab, o'rganilgan materialni mustahkamlashadi. Bu jarayon o'quvchilarda jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantiradi va guruhda ishlashni o'rgatadi.
2. **Mustaqil fikrlash va ijodkorlik:** O'quvchilarga shakllar bilan bog'liq ijodiy vazifalar berish, ular o'z fikrlarini erkin ifoda etishga, yangi g'oyalar yaratishga undaydi. Shakllarni tabiatdagi ob'yektlar bilan bog'lash, o'quvchilarga o'yab topish va tasavvur qilish imkoniyatini yaratadi. Bu, ularning ijodiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi.
3. **Atrof-muhitga hurmat:** Darsda tabiatshunoslik elementlari orqali o'quvchilarga atrof-muhitni yaxshiroq anglash, unga hurmat bilan qarash o'rgatiladi. Tabiatda mavjud shakllarni o'rganish, bolalarga tabiatning go'zalligini anglashga yordam beradi. Bu esa bolalarda tabiatga bo'lgan hurmat va unga ehtiyotkorlik bilan qarash hissini uyg'otadi.
4. **Diqqat va e'tibor rivojlanishi:** Darsda o'quvchilarning diqqatini jalb qilish uchun rangli materiallar, o'yinlar va amaliy mashg'ulotlar kiritilgan. Bu bolalar diqqatini bir joyga to'plab, darsning har bir bosqichida faol ishtirok etishlariga yordam beradi. Shuningdek, dars davomida turli faoliyatlar bilan bolalarni band qilish, ularning qiziqishini oshiradi va darsga bo'lgan e'tiborlarini mustahkamlaydi.
5. **O'quvchilarni o'z-o'zini baholashga undash:** O'quvchilarga shakllarni bo'yash, ularni tabiatda topish va boshqa faoliyatlar orqali o'z bilimlarini baholash imkoniyati beriladi. Bu ularning o'z-o'zini baholash qobiliyatini oshiradi va mustaqil fikrlashni rivojlantiradi.

Xulosa: 1-sinf matematika fanidan 1 soatlik integratsiyalashgan darsni tashkil etish bolalar uchun nafaqat qiziqarli, balki samarali ta'lim jarayonini ta'minlaydi. Bu yondashuv o'quvchilarda matematik bilimlarni mustahkamlash bilan birga

boshqa fanlarga ham qiziqish uygʻotadi va bilimlarni yaxlit qabul qilish koʻnikmasini rivojlantiradi. Integratsiyalashgan darslar zamonaviy taʼlim jarayonining muhim qismi boʻlib, ular orqali oʻquvchilarda dunyoqarash kengayadi va hayotiy koʻnikmalar shakllanadi. Shu sababli bunday darslarni keng joriy etish taʼlim tizimining asosiy maqsadlaridan biri boʻlishi lozim.